

Dječje stvaralaštvo u Funkcionalnoj muzičkoj pedagogiji Elly Bašić

Odgoj danas za sutra:

Premošćivanje jaza između učionice i realnosti

3. međunarodna znanstvena i umjetnička konferencija
Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Suvremene
teme u odgoju i obrazovanju – STOO4 u suradnji s
Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti

Denis Vasilj

*Glazbena škola Zlatka Balokovića u Zagrebu, Hrvatska
denisvasilj@gmail.com*

**Sekcija - Važnost umjetničkog
obrazovanja**

Broj rada: 064

Kategorija članka: Pregledni rad

Sažetak

Funkcionalna muzička pedagogija rezultat je dugogodišnjega glazbeno-pedagoškoga i znanstveno-istraživačkoga djelovanja Elly Bašić u područjima sinkretičke teorije i prakse glazbenoga odgoja, etnomuzikologije i muzikoterapije. Uz razrađenu metodologiju ova izvorna glazbena pedagogija smatra se najvećim postignućem hrvatske, kao i svjetske glazbene pedagogije. Verificirana je nastavnim planom i programom te u cijelosti provedena u Funkcionalnoj muzičkoj školi, današnjem Glazbenom učilištu Elly Bašić, kroz tri razine glazbenoga obrazovanja (predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj). Polazeći od pretpostavke da svako dijete u sebi nosi stvaralački potencijal i potrebu za spontanom stvaralaštvom, Elly Bašić dječje stvaralaštvo postavlja u ishodište razvoja Funkcionalne muzičke pedagogije. Funkcionalna muzička pedagogija svoje glazbeno-metodičke postupke i sadržaje gradi na prirodnoj dispoziciji svakog djeteta, njegovoj najspontanijoj sposobnosti – mašti i na njegovom doživljajnom senzibilitetu, čime dječje stvaralaštvo postaje važan segment nastavnoga procesa. Stoga je cilj ovoga rada pokazati razvojne etape stvaranja Funkcionalne muzičke pedagogije u kojima se dječje stvaralaštvo pojavljuje kao dominantni princip. Istraživanje je obuhvatilo period glazbeno-pedagoškoga i znanstveno-istraživačkoga djelovanja Elly Bašić od 1929. do 1998. godine. Rezultati istraživanja pokazali su da je jedinstvenost Funkcionalne muzičke pedagogije u metodički razrađenim razvojnim postupcima, kojima se istražuje i razvija dječje stvaralaštvo i mašta u glazbenom odgoju i obrazovanju.

Ključne riječi:

Elly Bašić; Funkcionalna muzička škola; glazbeni odgoj i obrazovanje; hrvatska glazbena pedagogija; mašta

Uvod

Funkcionalna muzička pedagogija (FMP) je rezultat dugogodišnjeg glazbeno-pedagoškog i znanstveno-istraživačkog rada Elly Bašić (1929.-1998.) u područjima sinkretičke teorije i prakse

glazbenog odgoja, etnomuzikologije i muzikoterapije. Uz razrađenu metodologiju ova izvorna glazbena pedagogija smatra se najvećim postignućem hrvatske kao i svjetske glazbene pedagogije (Vasilj, 2020). FMP je od 1962. implementirana u verificirane nastavne planove i programe te u cijelosti provedena u Funkcionalnoj muzičkoj školi (FMŠ) u Zagrebu (danas Glazbeno učilište Elly Bašić) i u Glazbenoj školi Slavonski Brod kroz tri razine glazbenog obrazovanja: predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj. Segmentarno je provedena i na visokoškolskoj razini u okviru studijskih programa Muzičke akademije u Sarajevu.

Djelovanje glazbene pedagoginje i autorice FMP Elly Bašić se odvijalo početkom 20. st. u vrijeme velikih promjena u općoj pedagogiji sa stvaranjem smjernica alternativnih pristupa i početaka afirmacije glazbene pedagogije kao znanstvene discipline (Vasilj, 2015). Iako se kao učenica srednje glazbene škole vrlo intenzivno bavila podukom učenika (Wagner, 1990), Elly Bašić je svoju glazbeno-pedagošku djelatnost službeno započela završetkom Muzičke akademije u Zagrebu kada je otvorila svoju privatnu Muzičku školu „Beethoven“, a nastavila je kroz Gradsku muzičku školu u Zagrebu, Muzičku akademiju i Akademiju za dramsku umjetnost u Zagrebu, Muzičku akademiju u Sarajevu te kroz stvaranje i osnivanje Funkcionalne muzičke škole (FMŠ) u Zagrebu.

Početak razvoja FMP nalazi se u ideji njezine autorice koja kao mlada studentica Muzičke akademije spoznaje krizu tradicionalne glazbene pedagogije koja se u nastavi glazbe s jedne strane razvijala u smjeru stvaranja vrhunskih reproduktivnih umjetnika-virtuoza, a s druge strane u zatvorenom krugu davno zastarjelih glazbeno-teorijskih normi. Baveći se nadalje privatnom glazbenom podukom za vrijeme studiranja te potaknuta činjenicom da glazbena pedagogija u sustavu školstva za dijete ne smije biti teret već mjesto radosti i igre, Bašić (1938) svoje cjeloživotno djelovanje posvećuje djetetu i dječjem stvaralaštvu koje stavlja u centar nastavno-obrazovnog procesa kojem glazba postaje važno sredstvo odgoja (Kazić, 2013). Stvaranje FMP obuhvaća četiri faze glazbeno-pedagoškoga i znanstveno-istraživačkoga djelovanja Elly Bašić od 1929. do 1998. godine:

1. faza: traženje i stvaranje novih pristupa u glazbenoj pedagogiji – Muzička škola Beethoven (1929.-1945.).
2. faza: istraživanje i znanstveno verificiranje – Gradska muzička škola, Privatni studio Elly Bašić, Muzička akademija i Akademija dramskih umjetnosti u Zagrebu (1945.-1961.)
3. faza: realizacija i institucionalizacija FMP – Funkcionalna muzička škola u Zagrebu i Muzička akademija u Sarajevu (1961.-1977.)
4. faza: definitivno potvrđivanje i rezultati Elly Bašić – Funkcionalna muzička škola/ Glazbeno učilište Elly Bašić (1977.- 1998.)

U radu su, pregledom primarnih i sekundarnih izvora, znanstvenih radova, pedagoške dokumentacije te autobiografskih i biografskih zapisa Elly Bašić, istražene i opisane ključne razvojne etape Funkcionalne muzičke pedagogije s aspekta dječjeg glazbenog stvaralaštva. Istraživanje se temeljilo na bogatoj arhivskoj građi iz Ostavštine Elly Bašić (O. E. B.), dokumentima institucija u kojima je djelovala i implementirala Funkcionalnu muzičku pedagogiju, kao i na relevantnoj stručnoj literaturi. Kroz analizu i sintezu pojedinih razvojnih faza prikazane su etape oblikovanja Funkcionalne muzičke pedagogije, pri čemu se razvoj dječjeg glazbenog stvaralaštva izdvaja kao njezino temeljno pedagoško načelo. Poticaj za izadu ovog rada proizlazi iz činjenice da

je Elly Bašić već 1956. godine prva uvela stvaralački rad i pojam dječjeg stvaralaštva u nacionalni kurikulum nastave glazbe, čime je značajno oblikovala suvremeni pristup glazbenom obrazovanju.

Elly Bašić i Funkcionalna muzička pedagogija

FMP svoje glazbeno-metodičke postupke i sadržaj gradi s jedne strane na prirodnoj dispoziciji svakog djeteta, njegovoj najspontanijoj sposobnosti – mašti i na njegovom doživljajnom senzibilitetu (Supek, 1987). S druge strane ona uključuje i kulturološku dimenziju kroz postavljene glazbeno-pedagoške zadatke: širenje glazbene kulture i glazbeno-terapijskih dimenzija u procesu socijalizacije glazbom. Glazba postaje sredstvo metodički osmišljenog odgoja djeteta kojem je cilj „...stvarati radne navike, intelektualnu znatiželjnost, pozitivan borbeni duh, razvijajući njegove sposobnosti u širokom razmjeru i ugraditi radost doživljaja muzike i radost njegova stvaralaštva.“ (Bašić, 1971, str. 2).

Pedagoški ideal FMP nije osposobiti darovito i privilegirano dijete za vrhunsko muziciranje već glazbom odgajati svako dijete poštujući njegov vlastiti svijet potencijalnih izražajnih sposobnosti. Posebnost svakog određenog djeteta i njegovi individualni razvojni zakoni postaju polazište nastave glazbe. Ishodišno načelo i središnja misao FMP ne neko dijete već svako dijete ima pravo na glazbenu kulturu, afirmira je kao jedinstvenu glazbenu pedagogiju. Izvrsno poznavanje dječje psihe i iznimna kreativnost u pronalaženju novih načina i metoda koje omogućavaju razvoj dječjeg glazbenog stvaralaštva u skladu s prirođenim mogućnostima, svrstava Elly Bašić među najveća imena humanističke glazbene pedagogije. Ona u svojim radovima često koristi pojam sinkretizam kao jedinstvenost nastajanja muzikalnih, govornih i motoričkih elemenata u cjelovitom izražavanju spontanog djeteta. Naglašavajući termin muzikalno Bašić (1985) ukazuje na širu perspektivu zapažanja djetetovog spontanog stvaralaštva i izražavanja te usmjerava nastavnike na otkrivanje muzikalnosti ne samo u glazbenim elementima već i u njegovom govornom i motoričkom izražavanju. Nastavni proces u kojem pedagog pomno odabire metodička sredstva, osigurava prirodnoj dispoziciji djeteta spontanost u razvoju kreativnosti (Bašić, 1980). „Po uzoru na tendencije ondašnje suvremene pedagogije Bašić smatra da glazbena pedagogija ugrađena u školski sustav za dijete ne smije biti teret, već mjesto radosti, vedrine i igre koje mu omogućava nesputani razvoj mašte i kreativnosti bez obzira na prirodne dispozicije.“ (Vasilj, 2023, str. 61).

Za Bašić (1983) dječje spontano stvaralaštvo i izražavanje je sinkretički proces kojem treba pristupiti kao kvalitetnoj cjelini, a ne reducirati ga na zasebne elemente jer upravo tada gubi svoju autentičnost, a samim tim i kvalitetu. Istražujući i vrednujući ga ona konstatira da svako dijete u sebi nosi ogromnu iskonsku stvaralačku snagu mašte te postavlja pitanje: „Kako pomoći djetetu da na svojem putu od prvih školskih dana, kroz pubertet do odraslog čovjeka sačuva kreativnu maštu? Ako je svako dijete kreativno zašto to nije i odrasli?“ (Letica, 2017, str. 14). Tražeći odgovore na ova pitanja Bašić je svoje cjeloživotno djelovanje posvetila djetetu koje stavlja u centar nastavnog procesa u kojem glazba postaje sredstvo odgoja te ukazuje na potrebu vrlo studioznog prilaženja spoznajama o djetetu kroz pitanja: tko je dijete, što je to dječje u djetetu i što možemo pogrešnim pristupom u djetetu pokvariti? (Vasilj, 2020). Gubitak intimne povezanosti odraslog čovjeka s glazbom Bašić vidi kao odgovornost glazbenih pedagoga koji su dužni graditi most između djeteta/čovjeka i glazbe. Rezultat njezinih sveukupnih nastojanja je kreiranje, provođenje, verificiranje i institucionaliziranje jedinstvene FMP čije temeljno polazište nalazimo u filozofskoj, socijalnoj, kulturno-umjetničkoj i odgojnoj ideji (Bašić, 1983) koja u sebi nosi moralne i etičke zadatke:

1. mi vjerujemo svakom djetetu
2. uklonimo mu strah pred neuspjehom
3. očuvajmo njegovo dostojanstvo i odgojimo u djetetu slobodnu, stabilnu i neagresivnu ličnost.

Kao rezultat dugogodišnjeg dozrijevanja i metodičkog oblikovanja navedenog ishodišnog načela (Pranjić, 2013) u kojem glazba postaje sredstvo odgoja u rukama pravog odgojnog autoriteta – nastavnika, proizašle su osnovne postavke FMP:

- svako dijete ima sluh
- sluh nije identičan s muzikalnošću
- svako dijete ima osjećaj za ritam
- dijete je cjelovito biće
- svako dijete je kreativno.

Stavljajući u prvi plan glazbeno-umjetnički odgoj kroz individualizirani pristup prilagođen mogućnostima svakog učenika, Bašić (1969) svoju glazbenu pedagogiju razvija prateći suvremena europska stremljenja u glazbenoj i općoj pedagogiji.

Dječje stvaralaštvo u razvoju Funkcionalne muzičke pedagogije

Iako se ishodišta Funkcionalne muzičke pedagogije (FMP) mogu prepoznati ponajprije u nastavnoj praksi Muzičke škole „Beethoven“, njezin se daljnji razvoj može pratiti kroz djelovanje Elly Bašić unutar različitih institucija glazbenog obrazovanja. U nastavku rada prikazano je kako su rezultati njezina dugogodišnjeg znanstveno-istraživačkog i pedagoškog djelovanja, osobito u području dječjeg glazbenog stvaralaštva, implementirani u pojedinim fazama razvoja FMP.

Prva faza: Muzička škola Beethoven (1929. -1945.)

Razvoj FMP moguće je pratiti od 1929. kada Bašić osniva prvu privatnu eksperimentalnu Muzičku školu Beethoven. Uz pomoć svojih kolega najvećih imena hrvatske glazbene kulture koje je privukla svojom inventivnošću (Šulek, Janigro, Papandopulo, Prišlin, Feller, Lhotka-Kalinski, Bašić, Sachs...) postavila je vrlo jasne smjernice u traženju novih progresivnijih i suvremenijih načina rada u nastavi glazbe. Tijekom 16 godina djelovanja u školi Beethoven provodila je praktično-eksperimentalna i muzikološko-znanstvena ispitivanja tražeći nove puteve glazbene pedagogije koji će omogućiti svakom djetetu razvoj njegovih prirodnih predispozicija. Ovo razdoblje njezinog djelovanja obilježeno je pronalaženjem novih glazbeno-pedagoških smjernica kojima se suprotstavlja dotadašnjim ustaljenim i uvriježenim mišljenjima te načinima rada u glazbenoj pedagogiji (Bačlija Sušić, 2012). Detaljna analiza arhivske građe iz O. E. B., a posebice dokumenta Obrazloženje načina rada u muzičkoj školi „Beethoven“ kao dodatak Nastavnom planu, daje nam uvid u prvu sintezu glazbeno-pedagoškog i istraživačkog djelovanja Elly Bašić (1945) koja je

podijeljena u četiri glavne principijelne napomene. One su rezultat sustavnog vođenja i razvijanja nastavnog procesa glazbenog odgoja i obrazovanja koji se ostvarivao u različitim glazbenim disciplinama kroz međusobno povezivanje njihovih sadržaja. U nastavku će biti prikazane samo one napomene koje se odnose na dječje stvaralaštvo u razvoju FMP.

1. *„Omogućiti individualni razvoj svakog učeniku prema njegovim sposobnostima ne zanemarujući podizanje srednjeg rezultata iznad uobičajene razine.“* (Bašić, 1945, str. 1).

Tehnički se ovaj princip provodi kroz male razrede kako bi nastavnik imao dovoljno vremena za pojedinačni rad s učenikom. Vjerujući u svako dijete i imajući na umu da je svako dijete od rođenja otvoreno biće koje želi i može učiti (Pranjić, 2001), nastavnik treba posvetiti posebnu pozornost onom djetetu kojem nedostaje samopouzdanje i koncentracija kako bi pokušao otkloniti uzrok njegovog eventualnog neuspjeha (Letica, 2017). Uvažavajući tempo kojim pojedini učenik postiže ishode učenja nastavnik kreira individualan program kojim će ih ostvariti. Bašić je navela da „...nadarena djeca u svom radu i napretku ne smiju biti zadržavana od slabije nadarene djece, a ova opet, na očigled nadmoći onih prvih, da ne budu opterećena nekim osjećajem malovrijednosti.“ (Bašić, 1945. str. 1). Ovakav princip rada doveo je do važnih spoznaja o potrebi razvoja glazbenih sposobnosti i zanimanja za glazbu u najranijoj dobi koji će omogućiti spontani i prirodni razvoj muzikalnosti svakom djetetu (Mihajlović Timakin, 1997). Želeći ukazati na činjenicu da roditelji u rijetkim slučajevima posvećuju pozornost njegovanju i razvoju glazbenih predispozicija svoje djece (Požgaj, 1988), Bašić je u Obavijesti roditeljima o otvaranju Dječjeg tečaja 1938. objasnila potrebu za glazbenim odgojem u najranijoj dobi: „Tokom devetgodišnjeg rada naše škole uvidjeli smo, da je nužno otpočeti sa muzičkim odgojem djeteta – ne u njegovoj osmoj, devetoj godini, već daleko ranije...Kako dijete u najmlađim godinama ne valja ni fizički ni živčano opteretiti, odlučili smo otvoriti poseban DJEČJI TEČAJ. Svrha dječjeg tečaja jest odgojiti i razviti sluh i muzikalnost kod djece, da bi im se dao zdrav temelj za njihov kasniji muzički razvoj.“ (Bašić, 1938, str. 1). Navedenim principom rada anticipirala se buduća forma predškolskog programa u glazbenim školama (Muzički vrtić) koji Elly Bašić daje mogućnost da svoju tezu nadalje provjerava u nastavnoj praksi: „Svako normalno dijete imade prirodan sluh. Kod djece kod kojih se to ne goji i ne pazi, zahiri sluh, upravo kao i tijelo koje se ne njeguje.“ (Bašić, 1938, str. 1).

2. *„Svodjenje teoretiziranja na minimum, što je ustanovljeno već činjenicom da muzika nije nauka već živa umjetnost...“* (Bašić, 1945. str. 2).

Osvrćući se na zastarjeli princip rada u tadašnjem glazbenom školstvu gdje glazba posebice u teorijskim predmetima suhoparnim teoretiziranjem postaje sama sebi svrhom, Bašić je poticala glazbene pedagoge na suvremeni pristup glazbenom odgoju i obrazovanju. U praktičnom smislu ovaj princip se odnosio na nastavu glazbeno-teorijski predmeta, a posebice na Solfeggio. Uvođenjem muzičkog diktata i slobodnog skladanja on postaje predmet koji za cilj postavlja kreativnost kao formu samostalnog i oslobođenog izražavanja (Bašić, 1945.).

3. *„Odgoj djaka glazbom usmjeren je što je više moguće modernistički..te se samom nastavom nastoji slijediti razvoj muzike sve do zadnjih izražaja.“* (Bašić, 1945. str. 3).

U ovakvom nastojanju Bašić je ukazala na primarnu i vrlo važnu ulogu glazbenog pedagoga kojem glazba postaje sredstvo estetičkog odgoja i obrazovanja učenika koje je neodvojivo od ostalih umjetnosti: „Dijete nije tu zbog muzike nego je muzika zbog djeteta!“ (Vasilj, 2023, str. 59). Prvi put Bašić je javno iznijela svoju tezu o različitosti pojmova sluh i muzikalnost te ukazala na mogućnost njihovog razvoja kod svakog djeteta: „Svako normalno dijete imade prirodan sluh...Ako koji čovjek drži da nema sluha onda je tome jedino kriv loš ili nikakav muzički odgoj u djetinjstvu.“ (Bašić, 1938, str. 1).

Već u prvoj fazi djelovanja Elly Bašić je kreativnost kao prirodnu datost svakog djeteta postavila za početnu točku razvoja svoje cjelovite pedagogije koja glazbeno-metodičke postupke i sadržaje gradi na navedenim osnovnim principima: „Želim da ovim razmišljanjem o odgojnoj potrebi doprinesemo da bogatstvo kreativne mašte djetinjstva, za odraslog ne spašava za sebe samo poneki pjesnik ili poneki kompozitor, već da tu prirodnu datost djeteta očuvamo za bogatije življenje odraslog – za svakog odraslog.“ (Bašić, 1938. str. 2).

Druha faza: Gradska muzička škola i visokoškolske ustanove u Zagrebu (1945.-1961.)

Detaljnou analizou i uvidou u arhivsku građu iz ove faze, potvrđuje se da je druga sinteza proizašla iz sukcesivnog djelovanja Elly Bašić u kojem četiri postavljene principijelne napomene iz prve sinteze, znanstveno-istraživačkim i glazbeno-pedagoškim radom modulira u vrlo određene glazbeno-pedagoške smjernice integrirane u znanstvena postignuća koja navodimo kronološkim redoslijedom.

1. Funkcionalna metoda (FM): javno predstavljanje, znanstveno-stručna obrana i službeno prihvaćanje

Nakon dugogodišnje prakse i znanstvenih članaka u kojima daje uvid i analizu postojećih metoda u nastavi glazbe Bašić je izradila Elaborat Funkcionalna metoda kao osnovni princip muzičke nastave, u kojem je predstavila svoju metodu nastave Solfeggia rađenu po principima suvremene pedagogije u kojem centralno mjesto zauzima razvoj glazbenog izričaja i stvaralaštva svakog djeteta. Službenom verifikacijom 1952. kojom FM postaje službena metoda u praksi glazbenog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj i BiH, omogućeno je osnivanje eksperimentalnih razreda u glazbenim školama u kojima Bašić kontinuirano analizira i provjerava njezinu primjenu (Vasilj, 2023).

2. Izložba Muzički izraz djeteta – prva interdisciplinarna glazbeno-pedagoška i znanstveno-dokumentarna izložba i predstavljanje postavki FMP

Zahvaljujući suradnji sa stručnjacima iz različitih područja te uključujući nove spoznaje iz područja dječje psihologije, Bašić je započela istraživanja dječjeg stvaralaštva. Koristeći likovni doživljaj glazbe kao novi element u nastavnom procesu i brojalice kao spontani oblik dječjeg stvaralaštva uvodi interdisciplinarni pristup nastavi glazbe. Bašić je sa svojim suradnicima (Klaić, Žganec, Marković, Selan Gliha) 1954. kreirala Izložbu Muzički izraz djeteta. Cilj ove izložbe bio je ukazati na potrebu potpune preorijentiranosti u glazbenou nastavi i potaknuti znanstvenu i praktičnu suradnju umjetnika svih struka, psihologa, pedagoga, lingvista i drugih u svrhu napretka i humanizacije odgoja djeteta i očuvanja stvaralaštva kao njegove prirodne dispozicije te prikazati temeljne ideje i glazbeno-pedagoške postavke FMP (Bašić, 1985).

3. Ideje Izložbe Muzički izraz djeteta kao smjernice FMP postaju sastavni dio Nastavnog plana i programa glazbenog obrazovanja u novoj reformi školstva

Kao aktivna sudionica reforme školstva Bašić je implementirala u ciljeve i zadatke Saveznog plana i programa reformirane škole sve svoje glazbeno-pedagoške postavke prikazane na Izložbi, a provjerene u nastavi od kojih se ističu: poticanje i razvoj dječjeg stvaralaštva i spontanog izražavanja, odgajanje muzikalnosti kod svakog djeteta te razvijanje senzibilnosti djeteta prema glazbi.

U drugoj fazi djelovanja, Bašić svoje glazbeno-pedagoško i odgojno promišljanje nadalje istražuje i eksperimentira (Pranjić, 2001) kako bi naznačila strategiju svoga djelovanja i kreiranja FMP kojoj javno predstavljajući daje znanstveni i akademski dignitet. Nadalje, ona ne nudi samo spoznaje i ideje nego norme i konkretne metode djelovanja kako bi one postale relevantne u praksi glazbenog odgoja i obrazovanja.

Treća faza: Funkcionalna muzička škola u Zagrebu i Muzička akademija u Sarajevu (1961.-1977.)

Realizacijom i verifikacijama Nastavnih planova i programa FMP za glazbeni predškolski odgoj, osnovnu i srednju glazbenu školu, njihovom cjelovitom provedbom u nastavnom procesu novoosnovane FMŠ te primjenom i razvojem postavki FMP u različite programe Muzičke akademije u Sarajevu završava se treća faza djelovanja Elly Bašić i razvoj FMP koja u ovom razdoblju dobiva sve snažniju potvrdu i prihvaćanje stručne europske i svjetske javnosti.

1. FMP: javno predstavljanje, znanstvena utemeljenost i prihvaćanje

FMP razvija svoje pedagoške postupke iz aspekta da je glazba najpogodnije odgojno područje za razvijanje pozitivne osobnosti djeteta – budućeg odraslog čovjeka. Glazba postaje vrlo snažno sredstvo odgoja koje u djetetu budi i razvija, ne samo postojeće sposobnosti, već i latentne, uspavane sposobnosti u cjelini. Bašić je svojim eksperimentalnim istraživanjima provedenim u nastavnoj praksi (znanstveno potvrđenim) ukazala na potrebu sasvim novog odgojnog i metodičkog pristupa rješavanju nastavnih zadataka uz razvijanje estetskih čuvstava i ukusa te razvijanju dječje stvaralačke sposobnosti (Mirošević, 1971).

2. FMŠ: institucija implementacije FMP

FMŠ (danas Glazbeno učilište Elly Bašić) u kojoj je u cijelosti implementirana FMP prva je i jedina glazbena škola u povijesti školstva koja je svoj rad i djelovanje organski povezala s općeobrazovnim školama (Supek, 1998) te omogućila svakom djetetu znatno veći i kvalitetniji umjetnički razvoj i sukladno time ostvarila svoju primarnu ulogu umjetničkog i kulturnog djelovanja u svojoj sredini (Mirošević, 1971). Provodeći suvremene glazbeno-pedagoške principe, škola polazi sa stanovišta da su muzikalnost i stvaralaštvo osnovne dispozicije svakog prosječnog djeteta, a muzikalni odgoj i razvijanje estetskog senzibiliteta potreba svakog budućeg čovjeka. Zahvaljujući vrlo intenzivnom i priznatom međunarodnom znanstvenom ugledu Elly Bašić, FMŠ uskoro je postala škola izvrsnosti svjetske glazbene pedagogije koja mijenja i anticipira kulturološke promjene (Brust Nemet i Mlinarević, 2016) koje su u domeni njezina pedagoškog rada.

3. Znanstveno i stručno predstavljanje i razvoj FMP u zemlji i izvan nje

Pluralizam tema koje je Bašić obrađivala u svojim objavljenim znanstveno-istraživačkim i stručnim radovima te izlaganjima na međunarodnim konferencijama glazbene pedagogije, etnomuzikologije i muzikoterapije u ovoj fazi djelovanja upućuje na interdisciplinarni pristup u kreiranju i razvoju FMP. Koristeći ondašnje suvremene medije (radio, televizija i film), postala je suautorica edukativnih radijskih i televizijskih emisija o dječjem stvaralaštvu te autorica prvog dokumentarnog filma o dječjoj kreativnosti (Murbur) što je omogućavalo brzinu širenja njezine ideje na svjetskoj razini te stjecanje pozicije ugledne svjetske glazbene pedagoginje i znanstvenice.

Iznimno značajan doprinos Bašić razvoju i unapređenju etnomuzikologije iz područja Dječjeg stvaralaštva i spontane kreativnosti odraslih u Hrvatskoj i u Europi rezultirao je s 2323 zapisa spontanog glazbenog, govornog i motoričkog izražavanja djeteta (Vasilj, 2015). Prva je u svijetu prikupljenu građu usustavila u nove znanstvene kategorije: spontano glasanje i ritmovi, uspavanke i pocupkalice, brojalice, skandiranje, vježbe govora, rugalice i igre (Bezić i Rajković, 1991). Na Kongresu Saveza udruženja folklorista Jugoslavije 1970. postala je prva voditeljica nove sekcije za dječje stvaralaštvo, a 1988. organizira međunarodni simpozij Dječje stvaralaštvo (Tiljak, 2005). Zbog dugogodišnjeg znanstveno-istraživačkog rada u području muzikoterapije Bašić je imenovana stručnom suradnicom Jugoslavenskog koordinacijskog odbora za rehabilitaciju u psihijatriji čime postaje prva hrvatska glazbena pedagoginja koja se bavila znanstvenim istraživanjem tog područja (Carić, 1986).

Treća faza djelovanja Bašić obilježena je završetkom razvoja i institucionalizacije FMP. Proučavajući dijete, njegove biopsihofizičke datosti ona je potvrdila svoju hipotezu o novoj funkciji glazbenog odgoja i obrazovanja zasnovanu na spoznajama glazbeno-pedagoškog funkcioniranja različitih područja unutar fenomenologije dječjeg stvaralaštva. Koristeći nove, suvremene metodičke postupke kreira cjelovitu metodologiju kojom ostvaruje zadane ciljeve u primijenjenoj praksi glazbenog odgoja i obrazovanja.

četvrta faza: Funkcionalna muzika škola/Glazbeno učilište Elly Bašić (1977.- 1998.)

Završetkom školovanja prve generacije srednjoškolaca FMŠ te verifikacijom Nastavnog plana i programa FMP za srednju školu završio je razvoj i implementacija FMP kroz tri razine institucionaliziranog glazbenog obrazovanja. Najdomicilniji oblik nasljeđa i potvrde cjelokupnog djelovanja Elly Bašić pronalazi se u institucijama u kojima se i danas provodi u cijelosti. Iako četvrta faza nije obilježena direktnim glazbeno-pedagoškim radom Elly Bašić, moguće je pratiti njezinu vrlo intenzivnu stručnu i znanstvenu djelatnost koja je posvećena učvršćivanju i završnom oblikovanju FMP. U nastavku su istaknute najznačajnije aktivnosti vezane uz navedeno djelovanje:

- edukacija glazbenih pedagoga kroz radionice, stručne skupove i seminare FMP
- sudjelovanje u svim organizacijskim restrukturiranjima FMŠ
- prezentacija FMP u zemlji i inozemstvu
- suradnja s katedrama Glazbene pedagogije na institucijama visokoškolskog glazbenog obrazovanja kroz stručna predavanja i radionice
- recenzija državnog Prijedloga programa rada s djecom predškolskog uzrasta (1985.)

- uvođenje programa Funkcionalnog muzičkog vrtića u redovne programe dječjih vrtića (1990.)
- sudjelovanje u svim reformama glazbenog školstva (općeobrazovnih osnovnih i srednjih škola) kroz sukreiranje nastavnih planova i programa u kojima implementira postavke FMP koje su i danas prisutne (1979., 1982., 1983., 1990.)
- sudjelovanje u izradi Nastavnih planova i programa osnovnih i srednjih glazbenih škola te Nastavnih planova i programa FMP za predškolsko, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje (1985., 1987., 1991.)
- objavljivanje stručnih članaka o promjenama u reformi glazbenog školstva
- usklađenje UUFMP (Udruženje za unapređivanje Funkcionalne muzičke pedagogije) prema novonastalim zakonskim i organizacijskim uvjetima
- ostvarivanje različitih projekata (povodom Međunarodne godine djeteta UN79, Muzički izraz djeteta 1985., stručni projekt o prezentaciji novog Nastavnog plana i programa FMP)
- aktivnosti vezane za stručnu suradnju s Jugoslavenskim koordinacijskim odborom za rehabilitaciju u psihijatriji i Zavodom za istraživanje folklora
- izrada Elaborata o osnivanju Konzervatorija FMP (1990.).

U ovoj se fazi znanstvena postignuća treće sinteze potvrđuju kroz njihovu nadogradnju i rezultate institucija glazbenog obrazovanja kao posljedicu njihove horizontalne i vertikalne usklađenosti. Nadalje, u posljednjoj fazi djelovanja, Elly Bašić je dobila i javna priznanja kojima se potvrdilo njezino istaknuto mjesto u povijesti hrvatske glazbene pedagogije, etnomuzikologije i muzikoterapije te općenito kulture.

Zaključak

Rezultat sveukupnih nastojanja i spoznaja proizašlih iz dugogodišnjeg znanstvenog istraživanja Elly Bašić o djetetu, dječjem stvaralaštvu i kreativnosti stvaranje je cjelovite FMP, prve glazbene pedagogije u svijetu koja metodički razrađuje razvojne postupke oslobađanja dječje mašte i kreativnosti te njihovog vođenja u glazbenom odgoju i obrazovanju. Ona je uočila problem tadašnjeg glazbenog odgoja koji uska glazbeno-pedagoška struka ne može sama rješavati zbog prevelikog utjecaja stoljetne europske glazbene pedagogije koja je usmjerena na obrazovanje nadarenih pojedinaca. Rješenje ovog problema Bašić je vidjela u znanstvenoj i praktičnoj suradnji pedagoga i umjetnika svih struka te studioznom prilaženju spoznajama o djetetu i dječjem stvaralaštvu. Posebnost svakog određenog djeteta i njegovi individualni razvojni zakoni postaju polazište nastave glazbe. Kao suvremena glazbena pedagogija FMP je primijenjena i potvrđena u institucijama općeg i glazbenog obrazovanja sa svojim verificiranim Nastavnim planovima i programima čime dobiva vlastiti integritet i jedinstvenost na svim razinama sustavne glazbene naobrazbe.

Ovo istraživanje je obuhvatilo razdoblje cjelokupnog djelovanja Elly Bašić od 1929. do 1998. kroz četiri faze u kojima je prikazan razvoj i jedinstvenost FMP u metodički razrađenim postupcima kojima se istražuje i razvija dječje stvaralaštvo. Rezultati istraživanja su pokazali da je dječje stvaralaštvo dominantan princip razvoja i primjene FMP u glazbeno-pedagoškoj praksi koja tražeći nove načine u pristupu osvještavanja umjetničkih zakonitosti neće slomiti dječju spontanost, sputati maštu niti uništiti njihovu osjećajnost.

LITERATURA

- Bačlija Sušić, B. (2012). *Funkcionalna muzička pedagogija u klavirskoj poduci*. [Doktorski rad]. Univerza v Ljubljani. Akademija za glasbo.
- Bašić, E. (1938). Obavijest roditeljima o otvaranju dječjeg tečaja. *Ostavština Elly Bašić (u nastavku: O. E. B.)*, 17/36. Arhiv Glazbenog učilišta Elly Bašić (u nastavku: Arhiv GU Elly Bašić).
- Bašić, E. (1945). Obrazloženje načina rada u muzičkoj školi „Beethoven“ kao dodatak Nastavnom planu. *O. E. B.*, 12/32 (1-3). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1956). Prijedlog plana i programa nastave muzike u obaveznoj osmogodišnjoj školi. *O. E. B.*, 29/2 (1-20). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1969). Dispozicije i razvojne mogućnosti dječje mašte kroz muziku. *Umjetnost i dijete*, I (3), 61-64.
- Bašić, E. (1971). Tekst izlaganja 'Glazba kao sredstvo oslobađanja ličnosti'. *O. E. B.*, 16/20 (1-4). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1971). Zadaci i perspektive u istraživanju dječjeg stvaralaštva. *Umjetnost i dijete*, III (14), 11-19.
- Bašić, E. (1983). Društveno – znanstveni značaj unapređivanja Funkcionalne muzičke pedagogije, *O. E. B.*, 23/38 (1-4). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1980). Tekst izlaganja 'Glazba kao sredstvo oslobađanja ličnosti'. *O. E. B.*, 16/20 (1-4). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1983). Tekst izlaganja 'Razlike u autentičnosti dječjeg stvaralačkog izraza i promatračkog kuta odraslih'. *O. E. B.*, 6/25 (1-6). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1985). Izvještaj – kolovoz, rujan 1985. *O. E. B.*, 1/43 (1-3). Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, E. (1985). Tekst izlaganja 'Sinkretizam u muzikalnom izražavanju djeteta'. *O. E. B.*, 9/20. Arhiv GU Elly Bašić.
- Bašić, Elly (2014). Sinkretizam u muzikalnom izražavanju djeteta. M. Letica i N. Perak (ur.), *Vjerujem svakom djetetu. Tekstovi iz ostavštine Elly Bašić*, (55-57), Glazbeno učilište Elly Bašić.
- Bezić, J. i Rajković Z. (1991). Prikaz znanstvenog i etnomuzikološkog rada doc. Elly Bašić iz Zagreba, na temu Dječja kreativnost i spontana kreativnost odraslih. *O. E. B.*, Arhiv GU Elly Bašić.
- Brust Nemet, M. i Mlinarević, V. (2016), Procjene učitelja o kulturi škole. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 62, 1, 93-103.
- Carić, I. (1986). Dopis o imenovanju Elly Bašić. *O. E. B.*, 23/33. Arhiv GU Elly Bašić.

- Kazić, S. (2013), *Solfeggio: historija i praksa*. Sarajevo: Muzička akademija u Sarajevu. Institut za muzikologiju.
- Letica, M. (2017). Odgoj kroz glazbu. M. Letica (ur.), *Što, kako i zašto? Vodič kroz posebnosti FMP* (9-21). Glazbeno učilište Elly Bašić.
- Letica, M. (2017). Svako dijete je kreativno. N. Perak (ur.), *Što, kako i zašto? Vodič kroz posebnosti FMP* (14-16). Glazbeno učilište Elly Bašić.
- Mihajlović Timakin, E. (1997). *Klavirska pedagogija*. Zagreb: Naklada Jakša Zlutar.
- Mirošević, J. (1966). Novi putovi u muzičkom školstvu. *Bilten. Ostavština Elly Bašić*, 18/39 (1-3). Arhiv GU Elly Bašić.
- Mirošević, J. (1971). Mišljenje na prijedlog Nastavnog plana i programa glazbenog odgoja na osnovnoj školi. *O. E. B.*, 14/34 (1-3). Arhiv GU Elly Bašić
- Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Školska knjiga.
- Pranjić, M. (2013). *Nastavna metodika u riječi i slici*. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
- Pranjić, M. (2001). *Pedagogija*. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
- Supek, I. (1998). Kako je nastajala Funkcionalna muzička škola u Zagrebu. *Osobni arhiv Denis Vasilj* (1-20).
- Supek, Rudi (1987), O kreativnosti djece. L. Kroflin, D. Nola, A. Posilović i R. Supek (ur.), *Dijete i kreativnost*. Globus Zagreb.
- Tiljak, D. (2005). *Elly Bašić – tragovi i vizije. Pokušaj približavanja jednom fenomenu glazbene kulture*. [Diplomski rad]. Muzička akademija. Sveučilište u Zagrebu.
- Vasilj, D. (2020), *Doprinos Elly Bašić hrvatskoj glazbenoj pedagogiji i kulturi*. [Doktorski rad]. Fakultet hrvatskih studija Sveučilište u Zagrebu.
- Vasilj, D. (2015), Elly Bašić – žena i djelo. *Ellymanija*, 5, 16-23.
- Vasilj, D. (2023), *Život i djelo Elly Bašić*. Alfa d. d.
- Wagner, A. (1990), „Što je glazbi škola?“, *OKO*, 8, 29-31.

**Teaching (Today for) Tomorrow:
Bridging the Gap between the Classroom and
Reality**

3rd International Scientific and Art Conference
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb in
cooperation with the Croatian Academy of Sciences and
Arts

Children's creativity within the Functional Music Pedagogy by Elly Bašić

Abstract

Functional Music Pedagogy is the result of numerous years of music-pedagogical and scientific research of Elly Bašić in the areas of syncretic theory and practice of music education, ethnomusicology, and music therapy. With an elaborated methodology, this original music pedagogy is considered the greatest achievement of Croatian as well as world music pedagogy. It was verified by the curriculum and fully implemented in the Functional Music School, nowadays Elly Bašić Music College, through three levels of music education (preschool, elementary, and secondary school). Starting from the assumption that every child carries a creative potential and the need for spontaneous creativity, Elly Bašić places children's creativity at the starting point of the development of Functional Music Pedagogy. Functional Music Pedagogy builds its musical-methodical procedures and content on each child's natural disposition, their most spontaneous ability – imagination, and on their experiential sensibility, thus making children's creativity an important segment of the teaching process. Therefore, the aim of this paper is to show the development stages of creating Functional Music Pedagogy in which children's creativity appears as the dominant principle. The research covered the period of musical-pedagogical and scientific research of Elly Bašić from 1929 to 1998. The research results show that the uniqueness of Functional Music Pedagogy is in methodically elaborated developmental procedures, which explore and develop children's creativity and imagination in music education.

Key words:

Creativity; Croatian Music Pedagogy; Elly Bašić; Functional Music School; Music Education.

Revizija #4

Stvoreno 3 srpnja 2025 07:02:51 od Martina Gajšek

Ažurirano 3 srpnja 2025 07:26:42 od Martina Gajšek